

**ДЕРЖАВНА УСТАНОВА
«ІНСТИТУТ ПСИХІАТРІЇ, СУДОВО-ПСИХІАТРИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ
ТА МОНІТОРИНГУ НАРКОТИКІВ
МІНІСТЕРСТВА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ»**

ЗАТВЕРДЖЕНО:

рішенням Вченої ради
ДУ «ІПСПЕМН МОЗ України»
від 29.06.2023р., протокол № 5

Голова Вченої ради
заступник генерального директора з
наукової роботи та освітньої діяльності
ДУ «ІПСПЕМН МОЗ України»,

д. мед. н., с.н.с.

Оксана ОЛІЙНИК

29.06.2023р.

**НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН ТА ПРОГРАМА
ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПСИХІАТРІЯ СТАНІВ ХІМІЧНИХ ТА НЕХІМІЧНИХ
ЗАЛЕЖНОСТЕЙ»**

Третій (освітньо-науковий) рівень

(назва рівня вищої освіти)

Доктор філософії

(назва ступеня, що присвоюється)

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 22 Охорона здоров'я

(шифр та назва галузі знань)

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 222 Медицина

(код та найменування спеціальності)

Київ – 2023

Передмова

Розроблено проектною групою співробітників відділів комплексної судово-психіатричної експертизи, психічних розладів дітей та підлітків, психосоматичної медицини та психотерапії та центру організації та стандартизації психіатричної допомоги Державної установи «Інститут психіатрії, судово-психіатричної експертизи та моніторингу наркотиків Міністерства охорони здоров'я України» (ДУ «ІПСЕМН МОЗ України»).

Затверджено вченою радою ДУ «ІПСЕМН МОЗ України» (протокол № 5 від 29 червня 2023 р.).

Розробники:

Шум Сергій Сергійович – кандидат медичних наук, генеральний директор ДУ «ІПСЕМН МОЗ України».

Олійник Оксана Петрівна – доктор медичних наук, старший науковий співробітник, заступниця генерального директора з наукової роботи та освітньої діяльності ДУ «ІПСЕМН МОЗ України».

Каніщев Андрій Вячеславович – кандидат медичних наук, завідувач відділу судово-психіатричної експертизи ДУ «ІПСЕМН МОЗ України».

Марценковський Ігор Анатолійович – член проектної групи, кандидат медичних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу психічних розладів дітей та підлітків ДУ «ІПСЕМН МОЗ України».

Марценковська Інна Іванівна – член проектної групи, кандидат медичних наук, старший дослідник, начальник клініки дитячої та підліткової психіатрії, провідний науковий співробітник відділу психічних розладів дітей та підлітків ДУ «ІПСЕМН МОЗ України».

Здорик Ірина Федорівна – кандидат медичних наук, лікар поліклініки, провідний науковий співробітник відділу психосоматичної медицини та психотерапії ДУ «ІПСЕМН МОЗ України».

Костюченко Наталія Вікторівна - кандидат медичних наук, завідувач відділу психосоматичної медицини та психотерапії ДУ «ІПСЕМН МОЗ України».

Лихолат Вікторія Ігорівна - доктор філософії, провідний науковий співробітник відділу психосоматичної медицини та психотерапії ДУ «ІПСЕМН МОЗ України».

Осуховська Олена Сергіївна - доктор медичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу психосоматичної медицини та психотерапії ДУ «ІПСЕМН МОЗ України».

Радзевілова Олександра Володимирівна - кандидат психологічних наук, провідний науковий співробітник відділу судово-психіатричної експертизи ДУ «ІПСЕМН МОЗ України».

Ревенок Олександр Анатолійович - доктор медичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу судово-психіатричної експертизи ДУ «ІПСЕМН МОЗ України».

Синіцька Тетяна Віталіївна - кандидат психологічних наук, вчений секретар ДУ «ІПСЕМН МОЗ України».

Суховій Олексій Олексійович - начальник центру організації та стандартизації психіатричної допомоги ДУ «ІПСЕМН МОЗ України».

Хаустова Олена Олександрівна - доктор медичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу психосоматичної медицини та психотерапії ДУ «ІПСЕМН МОЗ України».

Навчальний план та програма вибіркової дисципліни «Психіатрія станів хімічних та нехімічних залежностей» є частиною підготовки фахівців третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 222 «Медицина» розроблена відповідно до освітньо-наукової програми «Психіатрія» ДУ «ПСПЕМН МОЗ України», а також відповідно до Законів України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII; «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 р. № 848-VIII, Постанов Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. №1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій»; від 30.12.2015 р. № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності»; від 23.03.2016 р. № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)»; наказу Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 977 «Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти».

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
вибіркової навчальної дисципліни
«Психіатрія станів хімічних та нехімічних залежностей»
підготовки докторів філософії (PhD)
за спеціальністю 222 Медицина: 14.01.16 - Психіатрія

Тривалість: 3 кредити (90 год.)

Мета навчання: формування у здобувачів освітньо-наукового ступеня доктора філософії поглиблених спеціалізовано-професійних медичних практичних та теоретичних компетентностей з наркології як одного з напрямків психіатрії.

Контингент слухачів: особи, які навчаються в аспірантурі або є науковими співробітниками.

Код розділу	Назва розділу	Кредитів ЄКТС	Кількість годин					
			Загальний обсяг	Аудиторних				Самостійна робота
				лекції	семінари	практика	всього	
1.	Пропедевтика й організація психіатрії станів хімічних та нехімічних залежностей	0,5	15	2	2	4	8	10
2.	Хімічні адикції: психічні й поведінкові розлади внаслідок вживання наркотичних та психоактивних речовин	0,5	15		2	4	6	8
3.	Хімічні адикції: алкогольна залежність	0,5	15		2	4	6	8
4.	Нехімічні адикції. Залежність від азартних ігор, технологічні залежності	0,5	15		2	4	6	8
5.	Нехімічні адикції: інстинкт-звичка-потяг. Розповсюджені форми аддикції	0,5	15		2	4	6	8
6.	Нехімічні адикції. «Соціально толерантні» типи нехімічних залежностей.	0,5	15		2	4	6	8
7.	Залік					2	2	
Разом		3	90	2	12	26	40	50

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни
«Психіатрія станів хімічних та нехімічних залежностей»
підготовки докторів філософії (PhD)
за спеціальністю 222 Медицина: 14.01.16 - Психіатрія

Тривалість: 3 кредити (90 год.)

Мета навчання: формування у здобувачів освітньо-наукового ступеня доктора філософії поглиблених спеціалізовано-професійних медичних практичних та теоретичних компетентностей з наркології як одного з напрямків психіатрії.

Контингент слухачів: особи, які навчаються в аспірантурі або є науковими співробітниками.

Код розділу	Назва розділу	Перелік спеціалізовано-професійних компетентностей з адиктології
1.	<i>Пропедевтика й організація психіатрії станів хімічних та нехімічних залежностей</i>	<ul style="list-style-type: none"> – Здатність застосовувати знання фундаментальних основ, сучасних досліджень, проблем і тенденцій медицини, насамперед, психіатрії, у комплексному аналізі явищ і процесів, що виникають психіатрії станів хімічних і нехімічних залежностей. – Здатність відокремлювати структурні елементи, які складають теоретичну, емпіричну та доказову основу адиктології. – Здатність виділити та зафіксувати провідний синдром, визначити його тяжкість; шляхом співставлення зі стандартами, використовуючи дані клініко-психопатологічного, психодіагностичного та клініко-анамнестичного обстеження, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення, встановити діагноз психічного адиктивного стану, розладу, як клінічної, так і доклінічної форми. – Здатність використовуючи нозологічний або синдромальний діагноз, дані клініко-психопатологічного, психодіагностичного та клініко-анамнестичного, лабораторного та інструментального обстеження, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення, за певним алгоритмом, встановити повний психіатричний діагноз.
1.1.	Закон України "Про реабілітацію" та Закон України "Про психіатричну допомогу" в частині психіатрії станів залежностей	
1.2.	Предмет, завдання, історія розвитку психіатрії станів залежностей. Норма, девіація, розлад. Преморбідна парадигма залежної особистості. Коморбідні механізми формування хімічних і нехімічних адикцій.	
1.3.	Семіологія, епідеміологія й етіопатогенез хімічних та нехімічних адикцій	
2.	<i>Хімічні адикції: психічні й поведінкові розлади внаслідок вживання наркотичних та психоактивних речовин</i>	
2.1.	Епідеміологія, етіопатогенез, біологічні, особистісні та соціокультурні фактори ризику. Систематика найбільш часто вживаних наркотичних і токсикоманічних речовин. Психічні та фізичні складові формування залежності	

2.2.	Діагностика, клініка найбільш поширених наркоманій і токсикоманій. Психози, деградація особистості, лікування, профілактика, прогноз	– Здатність забезпечити сучасну психіатричну допомогу особам з психічними розладами відповідно до клінічних настанов, протоколів, стандартів психіатричної допомоги.
3.	Хімічні адикції: алкогольна залежність	– Здатність виявляти та запобігати суспільній небезпеці осіб з адиктивними розладами; обґрунтовувати необхідність застосування примусових заходів медичного характеру.
3.1.	Епідеміологія, етіопатогенез, рання діагностика клініка, перебіг, стадії, коморбідні з психічними захворюваннями прояви, прогноз, гендерні та вікові особливості, групи ризику алкоголізму. Зловживання алкоголем, побутове пияцтво	– Здатність прогнозувати науково обґрунтовані підходи до реформування системи охорони здоров'я, організувати та забезпечувати процеси управлінської діяльності з урахуванням процесів реформування галузі, насамперед у психіатрії станів залежностей.
3.2.	Клінічні варіанти алкогольного нейровегетативного, церебрального, соматичного, психопатологічного абстинентного синдромів. Алкогольні й металкогальні психози	– Здатність на підставі діагностичних даних про стан здоров'я певного контингенту населення та про наявність впливу на нього навколишнього середовища (факторів), використовуючи існуючі методи, в межах первинного рівня медичної допомоги населенню здійснювати освітньо-профілактичні заходи, спрямовані на збереження ментального здоров'я, раннього виявлення та адекватного лікування хімічних і нехімічних адикцій.
3.3.	Лікування гострої алкогольної інтоксикації, алкогольних психозів, хронічного алкоголізму. Психотерапія, умовно-рефлекторна і сенсibiliзуюча, протирецидивна терапія, профілактика алкоголізму.	– Здатність виявляти фактори ризику у поширенні, виникненні хімічних й нехімічних адикцій, формуванні ускладнень вже існуючих патологічних адиктивних реакцій, станів, розладів і своєчасно здійснювати їх лікування, профілактику й корекцію (відповідно до законодавчих підстав і в порядку передбаченому Законом України "Про психіатричну допомогу", а також Законом України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я»).
4.	Нехімічні адикції. Залежність від азартних ігор, технологічні залежності	– Здатність до проведення медико-соціальної експертизи працездатності у пацієнтів з психічними розладами адиктивного спектру згідно з Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ).
4.1.	Епідеміологія, етіопатогенез, преморбідні феномени, вікові й гендерні особливості, інструментарій. Вплив освітніх програм й інформаційно-розважального контенту засобів масової інформації на розповсюдженість адиктивної поведінки у суспільстві.	– Здатність до планування і проведення специфічних психіатричних оглядів осіб із субклінічними та клінічними проявами нозологічних форм хімічних та нехімічних адикцій.
4.2.	Діагностика, клініко-психопатологічні особливості, класифікація залежності від азартних ігор	
4.3.	Лікування, корекція, профілактика ігрової адикції. Сучасний стан проблеми патологічного гемблінга в Україні.	

5.	<i>Нехімічні адикції: інстинкт-звичка-потяг. Розповсюджені форми адикції</i>
5.1.	Нервова анорексія, нервова булімія. Епідеміологія, діагностика, клініка, лікування корекція, прогноз.
5.2.	Адиктивна сексуальна поведінка. Епідеміологія, діагностика, клінічна картина, лікування корекція, прогноз.
5.3.	Клептоманія: поширеність, клініко-соціальні особливості, лікування kleptomaniy
6.	<i>Нехімічні адикції. «Соціально толерантні» типи нехімічних залежностей.</i>
6.1.	Адикція до роботи, спорту, витрати грошей, комунікативна адикція: епідеміологія, діагностика, клініка.
6.2.	Етно-культуральний фактор у формуванні адиктивної поведінки індивідууму
7.	<i>Залік</i>

Рекомендовані посилання

1. Закон України «Про психіатричну допомогу»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14/print>
2. Закон України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>
3. Закон України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Постанова Кабінету Міністрів від 06.05.2000 № 770 «Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/770-2000-%D0%BF#Text>
5. Вимоги щодо боротьби з вираженою ігровою залежністю (лудоманією). Рішення Комісії з регулювання азартних ігор та лотерей 13 грудня 2022 року №423
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0219-23#n15>
6. Психіатрія та наркологія. Інструменти вимірювання залежностей: навч. посіб. / [кол. авт.], за ред. О. О. Сердюка, В. В. Чугунова ; Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Запорізьк. держ. мед. ун-т ; ун-т Вейна ; Мічиган. ун-т. – Харків -

<https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7288eda9-bb96-4915-82d3-612f8cd3657b/content>

7. Кожина Г.М., Марута Н.О., Юр'єва Л.М. та ін. Психіатрія та наркологія в загальній медичній практиці. – К.: Медицина, 2019. – 344 с.

8. Пилягіна Г. Я. (2020). Розділ 4.7. Розлади харчової поведінки та принципи медико-психологічної допомоги таким хворим. Вінниця: Нова Книга..

<http://ir.nuozu.edu.ua:8080/handle/lib/3004>

9. Марута Н. О., Юр'єва Л. М., Кожина Г. М., Пилягіна Г. Я., Пустовойт М. М., Пшук Н. Г., ... & Шорніков А. В. (2022). Охорона психічного здоров'я.

<https://repo.dma.dp.ua/8174/1/REP0001366%20%281%29.PDF>

10. Психологія залежної поведінки: навчальний посібник /Мудрик А.Б. - Луцьк : ПП Іванюк В.П., 2022. – 236 с.

https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/21201/3/Psykhol_zalezhn_pov.pdf

11. Чулков О. М., Григорян А. З., & Сінча. К. А. (2017). Типові види залежної поведінки. Клініка, діагностика, лікування.

<http://dspace.zsmu.edu.ua/handle/123456789/5914>